

ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK

AALTER DROGENBROODSTRAAT

5 & 6 AUGUSTUS 2009

David Vanhee

COLOFON

© 2011

© Kale - Leie Archeologische Dienst, David Vanhee

figuren © Auteurs (KLAD), tenzij anders vermeld

layout:

D. Vanhee

druk- & bindwerk:

Zquadra, Kortrijk

verantwoordelijke uitgever:

Kale - Leie Archeologische Dienst

Kasteelstraat 26

9880 Aalter

www.deklad.be

I. Voorwoord

Dit document biedt een bondig overzicht van het vooronderzoek met proefsleuven uitgevoerd op de terreinen van de nieuwe verkaveling aan de Drogenbroodstraat te Aalter en uitgevoerd door intergemeentelijk archeoloog D. Vanhee van de KLAD.

Er werden slechts enkele sporen aangetroffen tijdens dit onderzoek, waaronder wel een kuil met aardewerk uit de late bronstijd tot vroege ijzertijd. Gezien het vooronderzoek nauwelijks sporen opleverde, werd geen vervolg onderzoek uitgevoerd.

Voor de realisatie van het vooronderzoek gaat onze dank uit naar de bouwheren LS Construct en de AB-Groep voor de vlotte samenwerking. Verder bedanken we kraanman Philip Stevens, Danny Verheye die als vrijwilliger kwam meehelpen en Dr. Guy De Mulder (UGent) voor de determinatie van het aardewerk en Joris Angenon (UGent) voor het tekenen van het materiaal.

II. Inhoud

I. Voorwoord	3
II. Inhoud	5
III. Administratieve gegevens	7
IV. Projectomschrijving	9
IV.1 Aanleiding van en opbouw naar het onderzoek	9
IV. 2 Tijds kader	9
IV.3 Financieel kader	9
V. Archeologische en historische voorkennis	11
VI. Resultaten	13
VI.1 Enkele Sporen in Sleuf I	13
VI.2 Vondstenensemble (door Dr. G. De Mulder)	17
VII. Besluit	21
VIII. Bibliografie	23
VIII.1 Bibliografie Guy De Mulder	23
VIII.2 Bibliografie David Vanhee	23

III. Administratieve gegevens

LOCATIEGEGEVENS

Gemeente:	Aalter
Plaats/straat:	Drogenbroodstraat
Kadastrale gegevens:	Aalter, 1ste afdeling, sectie B, nrs. 655N, 655Z/2 en 655W/2.
X:	85215.96
Y:	198979.21

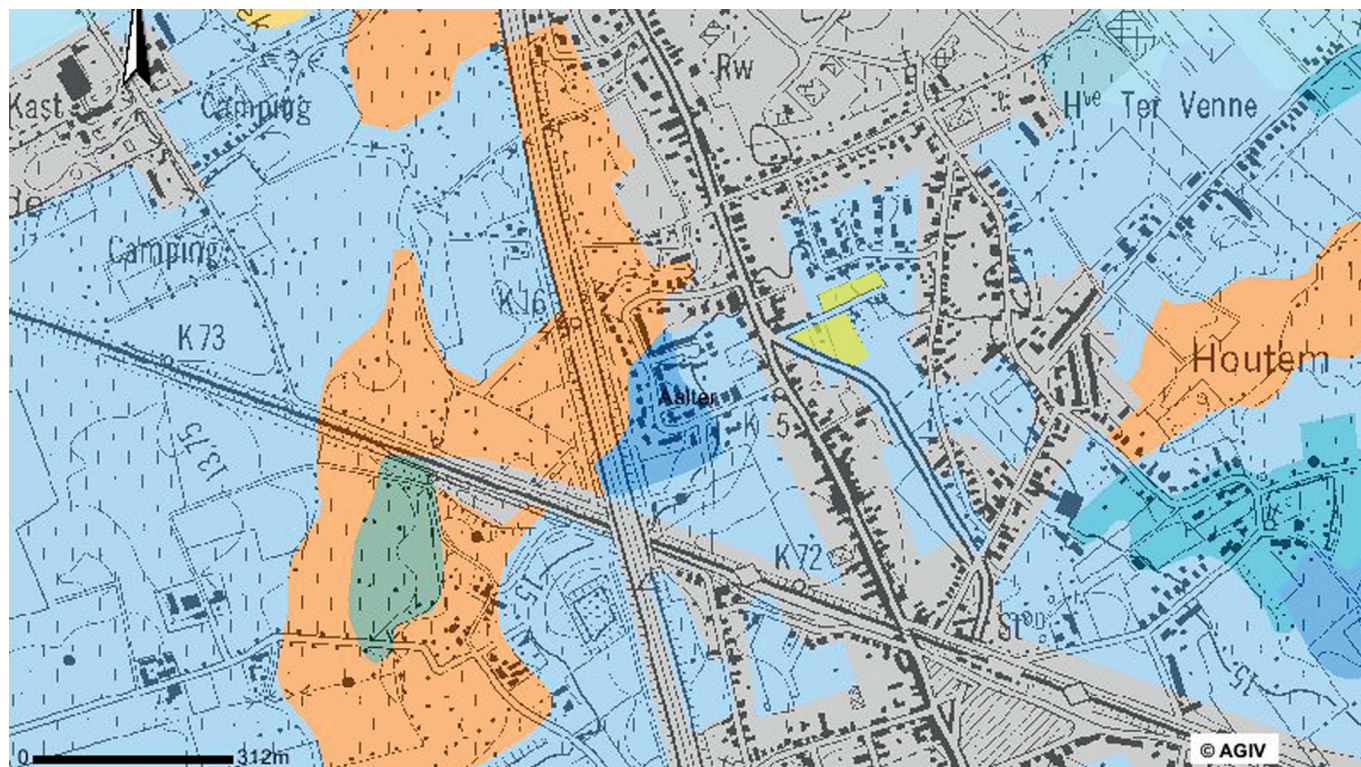
OPGRAVINGSDOCUMENTATIE

Vergunning:	2009/ 218
Geldig:	04/08/09 - 23/10/09
Naam aanvrager:	David Vanhee
Naam vooronderzoek:	Vooronderzoek Drogenbroodstraat 2009
Opgravingscode:	Aal - DRB - VO 09
Datum:	5 & 6 augustus 2009
Te onderzoeken oppervlakte:	ca. 1 ha.
Algemene methodiek:	Vooronderzoek met proefsleuven (ca. 12 m tussen) aangevuld met kijkvensters.

BOUWHEER

LS – Construct BVBA
Ijzerstraat 19
9880 Aalter

AB-Groep
Legeweg 157c
8020 Oostkamp

Figuur 1: Het terrein aangeduid op de bodemkaart (© <http://geo-vlaanderen.gisvlaanderen.be>)

Figuur 2: Het terrein vanuit de lucht op de google maps satellietbeelden met (1) de site, (2) de site van Aalter Manewaarde en (3) het station van Aalter. (© google maps).

IV. Projectomschrijving

IV.1 AANLEIDING VAN EN OPBOUW NAAR HET ONDERZOEK

Het project omvat de aanleg van een verkaveling met nieuwe wegen en 28 loten nabij de Drogenbroodstraat te Aalter. Deze terreinen zijn kadastraal gekend als Aalter, 1ste afdeling, sectie B, nrs. 655N, 655Z/2 en 655W/2.

Het plangebied ligt in een gebied met relatief hoge archeologische potentie. Vlakbij liggen onder meer de sites van Manewaarde, Langevoorde, Lakeland (Air liquide), Woestijne, Aalter Brug Noord en Zuid, Oostergem en Houtem.

De bodemkaart van België karteert het gebied als w-ZcP, dat is een matig droge zandbodem zonder profiel of met onbepaald profiel.

IV. 2 TIJDSKADER

Op 5 en 6 augustus 2009 werden de sleuven aangelegd, onder begeleiding van David Vanhee van de KLAD. Daarbij werden slechts op een plaats archeologische sporen aangetroffen.

IV.3 FINANCIIEEL KADER

De kosten van het vooronderzoek werden deels gedragend door de KLAD die de intergemeentelijk archeoloog David Vanhee ter beschikking stelde en de bouwheer die de kraan met kraanman ter beschikking stelde.

V. Archeologische en historische voorkennis

In een cirkel met straal van 1,5 km rond het plangebied liggen een reeks gekende en belangrijke sites, die samen zowat elke archeologische periode vertegenwoordigen. De oudste is de middenpaleolithische site van Aalter Nieuwendam, waar artefacten uit het Mousteriaan met Micoquiaaninvloeden werden aangetroffen. Deze zijn te dateren tussen 80.000 en 60.000/40.000 jaar geleden (VAN DER HAEGEN G. ET AL, 1999). Op de site te Aalter Brug Noord werden dan weer een vondst gedaan van een schrabber en enkele pijlpunten, die te dateren zijn in de overgangperiode tussen het mesolithicum en de bronstijd of tussen 3800 v.c. en 2100 v.C. (mondelinge informatie Prof. Dr. Ph. Crombé).

Iets meer naar het noordwesten, net buiten deze cirkel, liggen de circulaire structuren van Bokhout (BOURGEOIS J. ET AL, 1999). Uit onderzoek naar deze cirkels in Oost- en West-Vlaanderen blijkt dat ze quasi allemaal dateren uit de vroege- of middenbronstijd, met name tot ongeveer 1500 v.C. Daarna zijn er schijnbaar minder of zelfs geen grafvelden met grafheuvels meer opgericht (BOURGEOIS J. & MEGANCK M., 2007). Voor de late bronstijd vermelden we de grafvondsten gedaan op Oostergem (DE LAET S.J. ET AL, 1958).

Ook ijzertijdsites zijn vlakbij, zoals de sites van Warande (VANHEE D. & HOORNE J., 2006), Aalter Brug Noord en Aalter Brug Zuid (HOORNE J. ET AL, 2006). Op de site van Aalter - kerkhof werd bewoning uit de vroege ijzertijd (HOORNE J. & VANHEE D., 2006) aangetroffen, terwijl op de site van Langevoorde bewijzen van bewoning vanaf de late ijzertijd (5e eeuw BC) werden vastgesteld (DE CLERCQ W. & MORTIER S., 2001).

Deze laatste site werd vanaf de vroeg-Romeinse periode tot in de volle middeleeuwen intensief bewoond. Dat getuigen de verschillende gebouwplattegronden, waterputten en enclosure systemen (DE CLERCQ W. & MORTIER S., 2001). Bewijzen voor de Romeinse periode zijn de sites voor deze regio nauwelijks op te lijsten. Recent werd op een uitbreiding van het industriegebied te Langevoorde ter hoogte van de Groendreef het vervolg van de Romeinse site opgegraven (CLEMENT C. & EGGERMONT N., 2009). Onderzoek op verschillende percelen langs de Loveldlaan te Aalter legde onmiskenbaar de resten van een Romeins kamp vast (MOENS J. ET AL, 2009). In de zomer van 2011 werd na een vondstmelding nog een deel van een Romeinse site opgegraven nabij de Lostraat.

Bij de sites uit de volle middeleeuwen vermelden we naast de plattegronden van Langevoorde ook die op de verkaveling te Manewaarde (DE SMAELE B. & DE LANGHE K., 2009). Een site op een boog-scheut van het plangebied.

Tenslotte mogen we ook de site van Aalter Woestijne niet vergeten vermelden, waar momenteel een grootschalig onderzoek bezig is en waar bewoningssporen van zowat alle bovenstaande periodes gevonden zijn. De stand van het onderzoek laat echter niet toe hier al veel over te melden.

Figuur 4: Implantationsplan van het vooronderzoek met proefsleuven in de Drogenbroodstraat.

VI. Resultaten

VI.1 ENKELE SPOREN IN SLEUF I

Het vooronderzoek startte met de vondst van een kuil (S1) en twee mogelijke paalsporen (S2 en S3) aangetroffen. Dit beeld bevestigde zich echter niet. De 11 volgende sleuven bleven allen leeg.

Om grootte van een eventuele site rond Sleuf I in te kunnen schatten werd de sleuf links en rechts uitgebreid. Daarin werden, naast de kuil S1 en de twee mogelijke paalsporen S2 en S3, nog twee grachten S4 en S5 aangetroffen die elkaar snijden.

Ter controle werden de twee paalsporen S2 en S3 gecoupeerd, waaruit bleek dat ze van eerder recente oorsprong zijn. Er werd besloten geen opgraving uit dit vooronderzoek te laten voortvloeien, maar om wel de resterende kuil S1 en de grachten S4 en S5 minimaal te inventariseren gezien deze zouden vernietigd worden door de aanleg van de woonwijk.

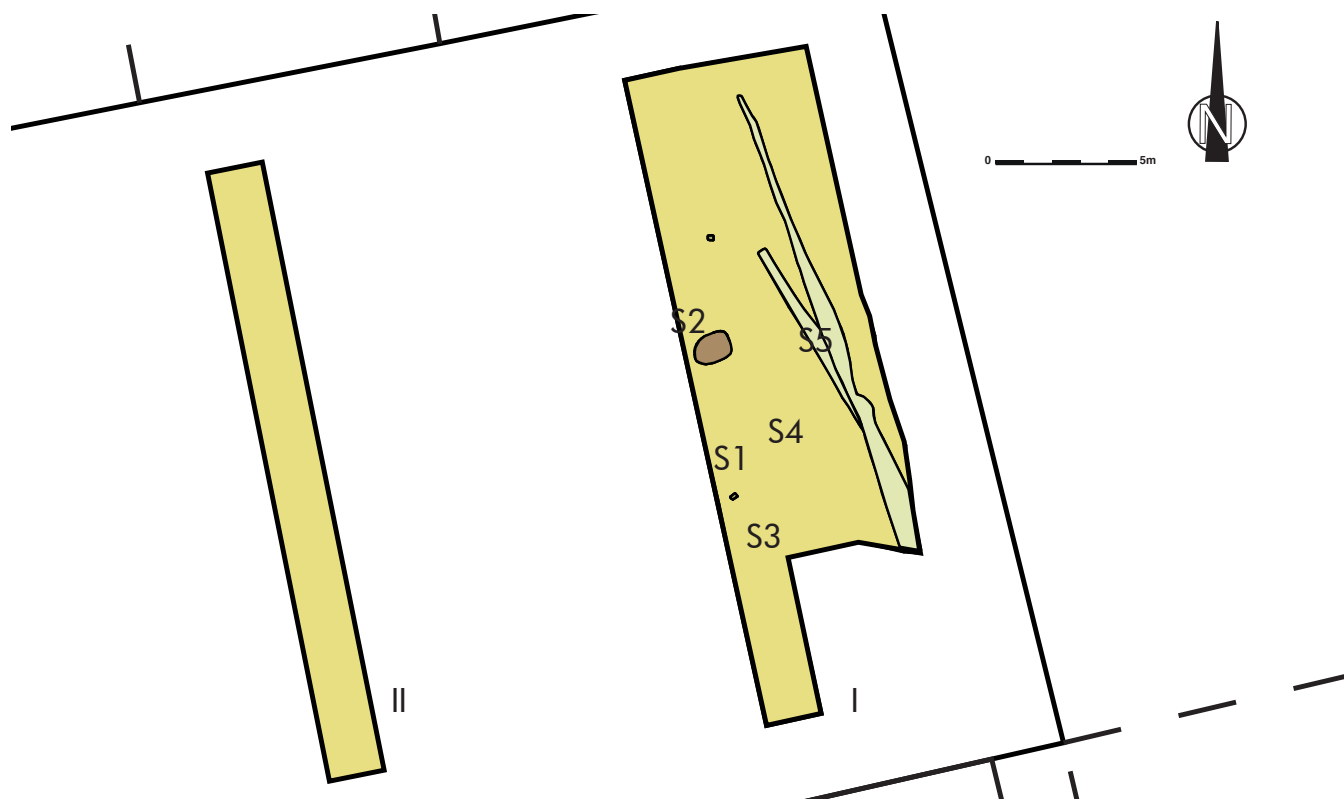
De kuil S1 had een vrij donkere vulling met een lichtgrijze kern. De kuil was nog zo een 30 cm diep bewaard en uit de coupe bleek dat de kern effectief uit een licht grijze vulling met een donkere band er rond. Uit de vulling van deze kuil S1 werd wat aardewerk verzameld. Achteraf bleek het om vier verschillende individuen te gaan. Twee kleine wandscherven passen aan elkaar (9 g). Een viertal wandfragmenten (102 g) zijn afkomstig van een grote besmeten pot. Er werd ook een bodemfragment verzameld (23 g). Elf scherven (87 g) vormen een bijna volledig profiel van een kleine beker. Het vondstenensemble wordt hieronder verder besproken.

Figuur 5: Sleuf III.

Figuur 6: Sleuf X.

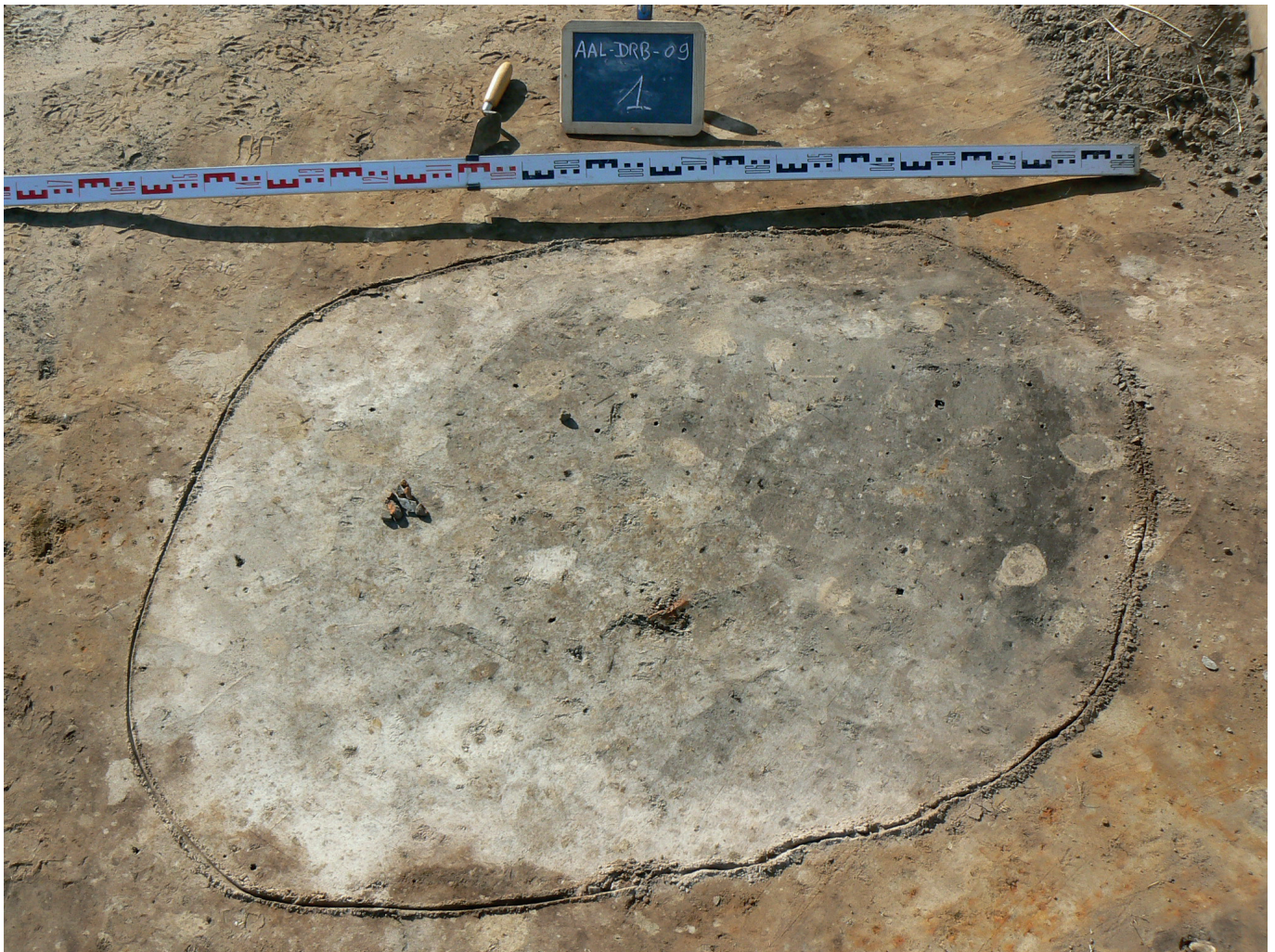

Figuur 7: Detailplan van het kijkvenster op Sleuf I, met de sporen S1 t.e.m. S5.

Figuur 8: Foto van het kijkvenster met aanduiding van de Kuil S1 en de grachten S4 en S5.

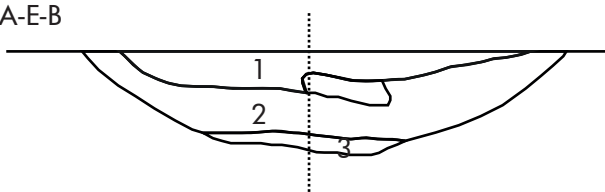

Figuur 9: Foto van de kuil S1 met het aardewerk.

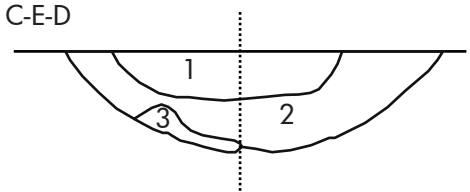
Figuur 10 & 11: Foto's van de coupes op de kuil S1.

S1 coupe A-E-B

S1 coupe C-E-D

Figuur 12: Coupetekening van kuil S1.

0 1m

Figuur 10: De schouderbeker is een goed bekend type in de late bronstijd en vroege ijzertijd.

Figuur 11: Foto van de besmeten wandscherven. Deze manier om de buitenwand af te werken verschijnt reeds op het einde van de late bronstijd en wordt vooral frequent gebruikt tijdens de vroege ijzertijd.

Bij het couperen van de kuil S1 via de kwadrantenmethode bleek deze kuil te bestaan uit een goed af te lijnen bleke/uitgeleogde bovenste vulling (1). Het tweede pakket varieerde van eerder donkergrijs tot zwart met wat houtkoolspikkels tot gevlekt lichtgrijs met houtkoolspikkels (2). In dit pakket werd het meeste aardewerk aangetroffen. Het onderste pakket was dan terug eerder bleek grijs (3).

De gracht S4 heeft een opvallend bleke vulling en oversnijdt de donkere gracht S5. Hier werden geen artefacten aangetroffen. Het is dus niet mogelijk ze te dateren of na te gaan hoe deze grachten zich tegenover de kuil S1 manifesteren.

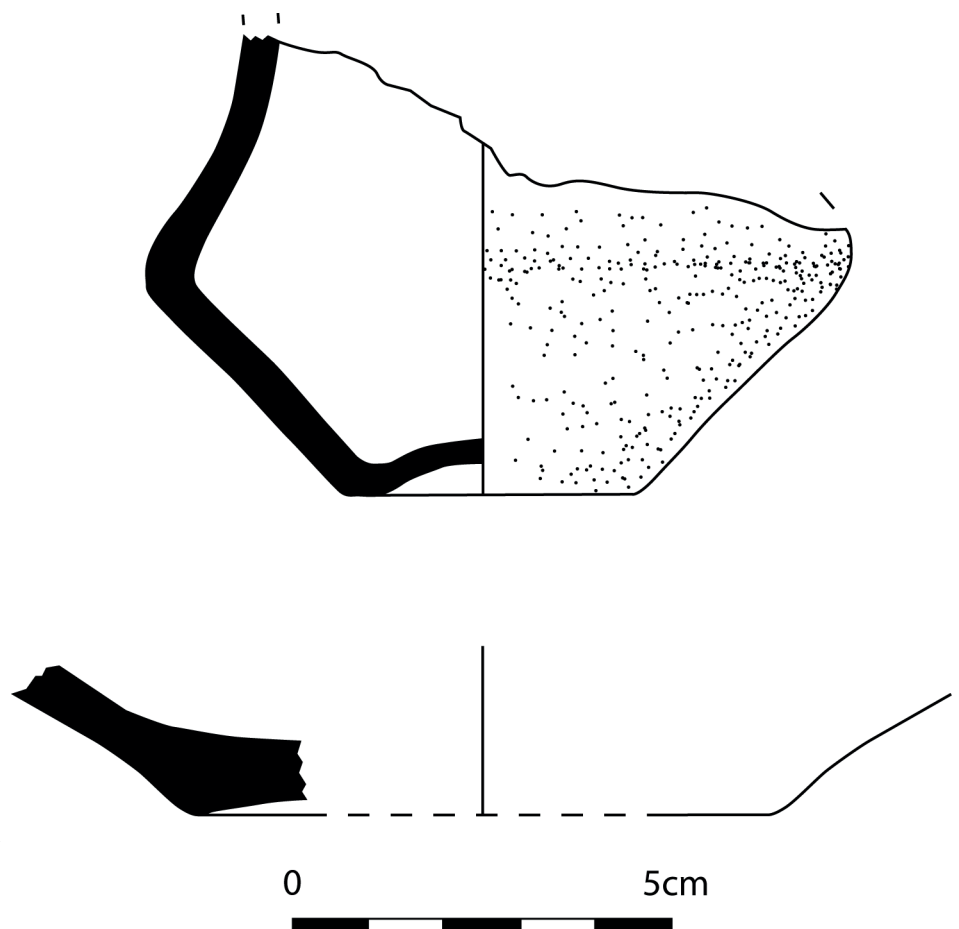
VI.2 VONDSTENENSEMBLE (DOOR DR. G. DE MULDER)

In het ensemble uit kuil S1 zijn 3 verschillende individuen te herkennen.

1) Bodem, schouder en hals aanzet van een beker (87 g). Grijsbruine kern met fijne klei en een verschralling van fijn schervengruis en een weinig organisch materiaal. Binnenwand: donkerbruin tot licht bruinzwart, goed geëffend. Buitenwand: bruine tot donderbruine kleur, goed geglad tot licht gepolijst.

2) Bodem van een pot met bruine kern (23 g), grove klei verschaald met schervengruis en een beetje organisch materiaal. Binnenwand: bruine kleur, geëffend. Buitenwand: volbruine kleur, goed geëffend tot licht geglad.

3) Zes wandfragmenten waarvan twee besmeten exemplaren, twee ruwe exemplaren en twee met een geëffende/gegladde afwerking.

Figuur 12: Tekeningen van het aardewerk op 1:1. Met dank aan Joris Angenon (UGent).

De schouderbeker is een bekend type in de late bronstijd en vroege ijzertijd. Het voorbeeld uit Aalter heeft een omphalosbodem en een eerder lage schouderpartij. In graf 24 te Aalter/Oostergem is een verwant, onvolledig exemplaar aangetroffen met vlakke bodem en versierd met horizontale en verticale groeven op de schouder (DE LAET S.J. ET AL, 1958, fig. 34-35). Deze beker is op basis van zijn vorm en decoratie in de fase Ha A2-B1 van de late bronstijd gedateerd. Eveneens typologisch in de late bronstijd gesitueerd is cilindrische schouderbeker met vlakke bodem uit het grafveld van Blicquy (HENTON A. & DEMAREZ L., 2005: 92, fig. 5). In het grafveld van Court-Saint-Etienne is een intacte vorm met omphalosbodem en lage schouder aan het licht gekomen bij vroegere opgravingen in het begin van de 20e eeuw. Deze worden echter in de vroege ijzertijd gedateerd (MARIËN M.E., 1958 & DESITTERE M., 1968, fig. 101.5). Hierbij dient opgemerkt te worden dat geen enkele van deze bekens in een duidelijke context is aangetroffen. In het Maas-Demer-Scheldegebied worden ze als ze als het Type E gedefinieerd en op basis van de datering van Mariën in de vroege ijzertijd geplaatst (DESITTERE M., 1968). Deze vormen hebben echter meestal een smallere bodem dan de voorbeelden in het westen van het Scheldegebied. Een schouderbeker met omphalosbodem maar een afgeronde lage schouderpartij is bekend uit graf 6 te Velzeke/Paddestraat. Typologisch was deze gedateerd in de fase Ha B1 van de late bronstijd (DE MULDER G. & ROGGE M., 1995, pl.15.6.2). Een 14C-datering plaatste deze beker op het einde van de 11e tot het midden van de 8e eeuw v. Chr. (DE MULDER G. ET AL, 2008).

Een ander dateringselement vormen de twee besmeten wandscherven. Deze manier om de buitenwand af te werken verschijnt reeds op het einde van de late bronstijd en wordt vooral frequent gebruikt tijdens de vroege ijzertijd. In contexten uit de vroege ijzertijd vertegenwoordigen de besmeten wandfragmenten een belangrijk percentage van de wandafwerking (VAN DEN BROEKE P.W., 1991).

Deze paar elementen lijken een datering op het einde van de late bronstijd te suggereren, al hoewel een eventuele vroege ijzertijd ouderdom ook niet kan uitgesloten worden.

VII. Besluit

Het vooronderzoek op de percelen (Aalter, 1ste afdeling, sectie B, nrs. 655N, 655Z/2 en 655W/2) van de toekomstige verkaveling aan de Drogenbroodstraat te Aalter leverde een kuil op met aardewerk die deze dateert in de late bronstijd tot vroege ijzertijd. De verhouding van deze kuil tegenover de andere paalsporen en grachten blijft onbekend, wegens het ontbreken van andere dateerbare elementen.

Deze sporen manifesteerden zich slechts op 1 plaats binnen het onderzoeksgebied. Daarop werd beslist dat er te weinig relevante archeologische sporen waren om er verder archeologisch onderzoek uit te voeren.

VIII. Bibliografie

VIII.1 BIBLIOGRAFIE GUY DE MULDER

DE LAET S.J., NENQUIN J.A.E. & SPITAEIS P., 1958. *Contribution à l'étude de la civilisation des champs d'urnes en Flandre (Dissertationes Archaeologicae Gandenses, IV)*. Brugge, De Tempel.

DE MULDER G., LECLERCQ W. & VAN STRYDONCK M., 2008. Influence from the 'groupe Rhin-Suisse-France orientale' on the pottery from the Late Bronze Age urnfields in Western Belgium. A confrontation between pottery building technology, 14C-dates and typochronology. In: BERG I. (ed.), *Breaking the mould: challenging the past through pottery (BAR International Series, 1861/Prehistoric Ceramics Research Group: Occasional Papers, 6)*. Oxford, Archaeopress. Pp 105 - 115.

DE MULDER G. & ROGGE M., 1995. *Twee urnengravingen te Zottegem-Velzeke (Publicaties van het Provinciaal Archeologisch Museum van Zuid-Oost-Vlaanderen – site Velzeke. Gewone reeks, 1)*. Zottegem, PAMZOV.

DESITTERE M., 1968. *De urnenveldenkultuur in het gebied tussen Neder-Rijn en Noordzee (periodes Ha A en B) (Dissertationes Archaeologicae Gandenses, XI)*. Brugge, De Tempel.

HENTON A. & DEMAREZ L., 2005. L'âge du Bronze en Hainaut belge. In : BOURGEOIS J. & TALON M. (eds.), *L'âge du bronze du nord de la France dans son contexte européen*. Paris, Editions du CTHS/APRAB. Pp. 83 - 101.

MARIËN M.-E., 1958. *Trouvailles du Champs d'Urnes et des Tombelles hallstattiennes de Court-Saint-Etienne (Monographies d'Archéologie Nationale, 1)*. Bruxelles : Musées royaux d'Art et d'Histoire.

VAN DEN BROEKE P.W., 1991. Nederzettingen uit de late bronstijd in Zuid-Nederland. In: FOKKENS H. & ROYMANS N. (red.), *Nederzettingen uit de bronstijd en de vroege ijzertijd in de Lage Landen (Nederlandse Archaeologische rapporten, 13)*. Amersfoort, Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek. pp. 193 - 211.

VIII.2 BIBLIOGRAFIE DAVID VANHEE

BOURGEOIS J., MEGANCK M., SEMEY J. & VERLAECKT K., 1999. Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen. III. In: *Archeologische inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks, 7*. 160pp.

BOURGEOIS J. & MEGANCK M., 2007. Bronstijd en ijzertijd. En toen kwamen ze met metalen wapens, sieraden en werktuigen. In: *Geschiedenis van Deinze. Deel 3. Het platteland en de dorpen in Deinze*. Pp. 35 - 42.

CLEMENT C. & EGGERMONT N., 2009. *Archeologisch onderzoek Aalter-Groendreef. 1 oktober 2008 tot 30 januari 2009. (=KLAD-rapport 10)*

DE CLERCQ W. & MORTIER S., 2001. Aalter. Industrierrein Langevoorde. Grootschalige noodarcheologie. Onderzoek van een meerperiodenvindplaats. In: *Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen. Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. 2000*. Pp. 197 - 206.

DE LAET S.J., NENQUIN J.A.E. & SPITAELS P., 1958. *Contribution à l'étude de la civilisation des champs d'urnes en Flandre (Dissertationes Archaeologicae Gandenses, IV)*. Brugge, De Tempel.

DE SMAELE B. & DE LANGHE K., 2009. 2.3.3 Aalter Manewaarde. In: *Jaarverslag 2008. Kale – Leie Archeologische Dienst*. Pp. 55 - 60.

HOORNE J. & VANHEE D., 2006. *Archeologisch onderzoek. Aalter – Kerkhof. 7 tot 27 februari 2006*. 20pp. (=KLAD-rapport, 2)

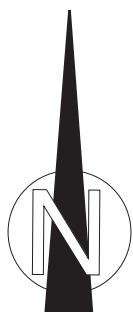
HOORNE J., VANHEE D., EGGERMONT N. & DECORTE J., Archeologische opvolging. Aquafintrace Aalter Brug – Knesselare fase 1A. 3 november – 2 december 2005. 2006, 34pp. (= KLAD-rapport, 1)

MOENS J., DE CLERCQ W., LALLOO P. & VANHEE D., 2.3.2 Aalter Loveld 08. In: *Jaarverslag 2008. Kale – Leie Archeologische Dienst*. 2009, pp. 48 - 55.

VAN DER HAEGEN G., CROMBE PH. & SEMEY J., 1999. *Steentijdvondsten in het Meetjesland (Oost-Vlaanderen, België). Inventaris en geografische analyse, Archeologische Inventaris Vlaanderen, Buitengewone reeks 6*. 191pp.

VANHEE D. & HOORNE J., 2006. Een ijzertijkuil te Aalter - Warande (prov. Oost-Vlaanderen), in: *Lunula*, 14, pp. 125 - 126.

0 50m

649s

649k

649l

649m

649n

649r

649p

651c

655s2

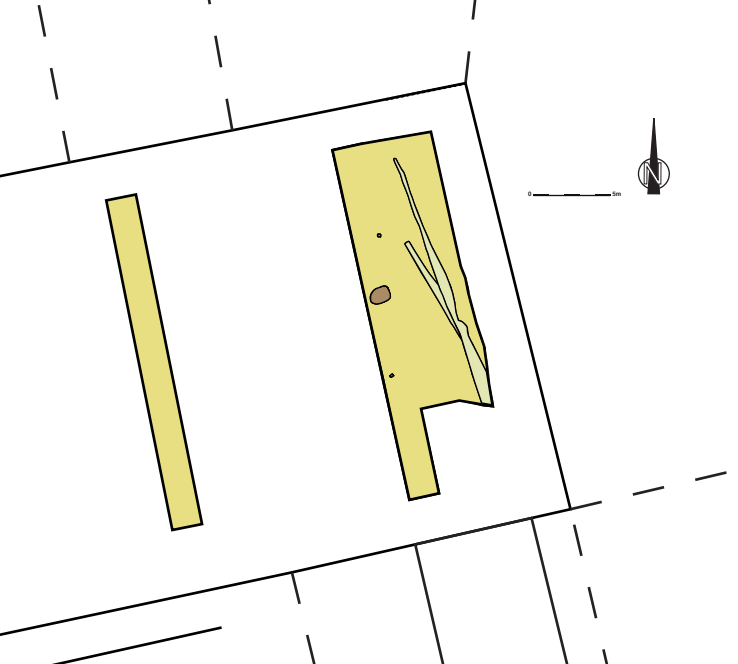
655l

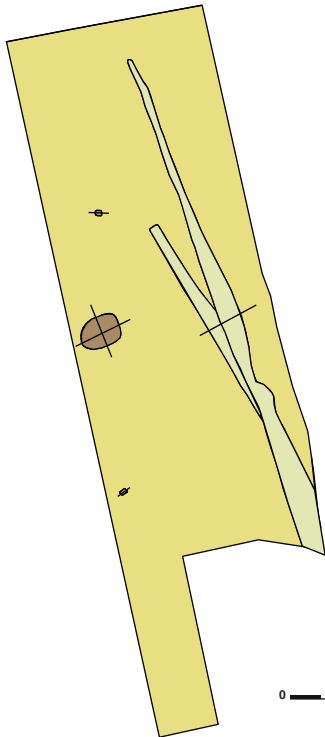
655w2

655z2

659t3

Drogenbroodstraat

0 5m